



## ВМС України — бути чи не бути?

**Події, пов'язані з анексією Росією Криму та завданням величезних збитків обороноздатності України, нікого не залишили байдужими в нашій країні. Ще б пак, без жодного пострілу збройні сили, котрі мали на півострові потужне й сучасне угруповання всіх трьох родів військ, не лише втратили національну територію, а й позбулися самого цього угруповання з усім його озброєнням, технікою та величезними матеріальними цінностями. Проросійські ЗМІ подають це ніби якесь диво, операцію без жодного пострілу (хоча питання спірне) і мало не нове слово в сучасному військовому мистецтві.**

Тим часом бліцкриг по-путінськи увібрав в себе головне від нацистського бліцкригу – оскаженілу та нав'язливу пропаганду, багаторівневу й через це всеосяжну, немов заразливий вірус. Пропагандистська війна проти України розпочалася задовго до кримських подій, напевно, ще з моменту здобуття нею незалежності. І одним із каменів спотикання був важкий процес розподілу Чорноморського флоту колишнього СРСР, що відбувся лише 1997 року, передусім завдяки твердій позиції Києва. Відтоді ВМСУ й не злюбили в Білокам'яній, особливо, коли довелося ділити з ними ще й севастопольські бухти.

Про втрати українських збройних сил в особовому складі внаслідок прямого переходу на бік окупантів або звільнення чомусь говорити не прийнято, а тим часом варто, адже це безпосередній результат отієї самої багаторічної проросійської пропаганди, яку в Криму вміло спрямовували «з урахуванням побажань», недалекоглядної кадрової політики та запізнілої реакції на події з боку самого українського військового відомства. Те само справедливо зазначити й стосовно МВС й інших структур, за виключенням, можливо, прикордонників. Так, наші військовики не відкривали вогню, так, не допустили пролиття крові – все це правда. Але не забуватимемо, що збройні сили країни призначені для збройного захисту національної території, а не присутності як спостерігача під час її окупації, що саме й сталося в Криму. Про це важливо пам'ятати, особливо сьогодні, в умовах фактичної агресії Кремля на південному сході нашої держави. Повільність і нерішучість військових у ситуаціях, коли вони зобов'язані виконувати свій конституційний обов'язок, можуть коштувати нам усім дуже дорого.

Одним із сумних підсумків кримської катастрофи стало й захоплення наприкінці березня 2014 року російською стороною всіх кораблів і суден ВМС України, котрі базувалися в Криму. За різними оцінками, це від 51 до 79 кораблів і допоміжних суден різного призначення. Деякі російські ЗМІ поспішили заявити навіть про те, що флагман ВМСУ – фрегат

«Гетьман Сагайдачний», який саме повертався додому після участі в міжнародній антипіратській операції в районі Аденської затоки, нібито підняв російський прапор. У відповідь у західних ЗМІ з'явилося фото зі спростуванням брехні російської пропаганди – на знімку з вертольота було чітко видно команду «Сагайдачного», котра вишикувалася на вертолітному майданчику корабля у вигляді буквеного поєднання UA під великим військово-морським прапором України, – таку гідну відповідь дали самі моряки.

На момент початку російської агресії в Криму український фрегат благополучно пройшов турецькі протоки й увійшов у Чорне море. Спеціально на його перехоплення в північно-західну частину Чорного моря навіть виходив флагман ЧФ РФ – гвардійський ракетний крейсер «Москва». Але в цьому випадку українська розвідка й командування ВМСУ спрацювали оперативно, попередивши командира та старшого на борту про небезпеку появи в Севастополі та необхідність прямувати до Одеси. Завдяки цьому «Гетьман Сагайдачний» змінив курс і, благополучно уникнувши зустрічі зі значно сильнішим супротивником, прибув до Одеси.

Але повернімося до наслідків кримських подій. Нині, коли в умовах прямої воєнної загрози терміново потрібно відновлювати військовий потенціал країни, доводиться робити це, як то кажуть, усією громадою. А це дуже складний і не дешевий процес. Особливо складно створювати нові національні ВМС, величезна роль, значення та місце котрих у обороні країни не підлягають сумніву. Упродовж усіх років незалежності ВМСУ майже не поповнювалися новими кораблями і вимушено використовували застарілі кораблі та судна, успадковані від колишнього СРСР. Фінансування відбувалося за залишковим принципом, бракувало буквально всього – палива, боеприпасів, запасних частин і т. п. Проте, незважаючи на всі труднощі, ВМСУ відбулися як окремий рід збройних сил і успішно довели це участь своїх кораблів і підрозділів морської піхоти у міжнародних навчаннях. І ось нині, після

буквального розгрому в Криму всіх структур ВМСУ та захоплення окупантами кораблів і суден, які знаходилися там, усе це нам доведеться відтворювати фактично наново.

Певна надія з'явилася, коли стало відомо про згоду РФ повернути Україні всю військову техніку, включено з кораблями й літаками, захопленими в Криму. Справді, 1 квітня Головком ВМФ РФ адмірал В. Чирков повідомив про рішення міністра оборони Росії передати Україні всі 79 кораблів і суден ВМСУ, які залишилися на півострові. Для забезпечення можливості виходу блокованих на озері Донузлав кораблів ВМСУ російський ЧФ 15 квітня терміново підняв три з чотирьох затоплених ним же на фарватері кораблів, звільнивши тим самим вихід у море. Підйом четвертого затопленого корабля, списаного ВПК «Очаків», планується здійснити в червні, після чого з Донузлаву виведуть усі кораблі та судна ВМСУ, котрі залишилися там. Але невеликі кораблі та судна почали виводити вже в квітні.

11 квітня першим з полону визволили й перевели до Одеси великий танкер «Фастів» і ракетний катер «Прилуки».

Потім, до 19 квітня включно, з Донузлаву та Севастополя до Одеси й Очакова прибули корвет «Вінниця», судно розмагнічування «Балта», середній десантний корабель «Кіровоград», кілекторне судно «Шостка», танкер «Судак», транспорт «Горлівка», протипожежний катер «Євпаторія», буксирний катер «Новоозерне», морський буксир «Ковель» і плавсклад «Золотоноша».

Це переважно застарілі кораблі та судна, котрі давно відслужили своє. Усі вони були у задовільному стані, хоча з них і зникли деякі прилади та механізми, зняті невідомо ким і коли, але вже після захоплення. З цього годі й дивуватися, коли згадаємо, в якому стані нам повертали з Криму автотехніку та бойові літаки, умисне виведені з ладу. Отож кораблі не стали винятком. Проте саме їх повернення можна вважати великим успіхом наших військових, котрі продовжують складний і важкий переговорний процес з окупаційною владою. Очікувалося, що ось-ось розпочнеться передача реш-

ти, за нею на півострів відправили українські перегінні команди, але...

...Уже 19 квітня процес, ледве розпочавшись, несподівано припинився, хоча офіційно з проведенням українськими силовими структурами антитерористичної операції в східних регіонах країни це не пов'язувалося. Заборона торкалася лише повернення на материк армійської техніки й озброєння. Однак ЧФ в односторонньому порядку припинив і повернення кораблів.

Усе це дивним чином збіглося з іншою подією. Саме 19 квітня в Севастополі розпочалася кампанія зі знищення української символіки всіх видів, включаючи національні прапори України та ВМСУ. Цим займалися за погодженням з командуванням ЧФ місцеві проросійські активісти, начебто за ініціативою місцевого мотоклубу «Нічні вовки» (недарма два-три роки тому Володимир Володимирович під час відвідання українського Севастополя довго спілкувався з мільйонами його серцю байкерами). За свідченнями очевидців, подеколи українську символіку буквально випалювали вогнем – ідеться про зображення прапорів ВМСУ та національного прапора України, нанесених фарбою на підпірній бетонній стіні IV бастіону (Північна сторона) з видом на Севастопольську бухту. Понад тиждень символіку випалювали, затирали, змивали тощо. Зате на стінах Константинівського рavelіну (біля самісного виходу з Північної бухти) ще взимку, задовго до початку окупації Криму і «референдуму», з'явився величезний напис: «Слава ВМФ России!». Але це не все. Українофобська кампанія в Севастополі триває й набирає обертів. Так, 25 квітня окупаційна влада демонтувала в місті пам'ятний знак «10 років ВМС України» і пам'ятник гетьману Сагайдачному, які обіцяла потім відправити до Києва. Такі зміни в обличчі «міста російської морської слави» не можуть не насторожувати.

Проте повернімося до кораблів ВМСУ. Формально російське військове відомство пояснило тривалу паузу в процесі їх повернення наявністю кредиторської заборгованості ВМСУ перед кримськими судноремонтними підприємствами. І це виглядає цілком правдоподібно. Але чому заговорили про це тільки нині, коли частину кораблів і суден ВМСУ вже повернули? Це більше нагадує виправдання фактичної відмови Москви повертати решту кораблів, або, як мінімум, частину з них, Україні. Нагадаємо, що рівно за місяць до призупинення передачі, 19 березня, голова комітету Держдуми РФ з оборони адмірал В. Комоедов, у минулому командувач Чорноморського флоту Росії, без зайвої скромності запропонував включити до складу цього флоту до 20 найбільш су-

часних і технічно справних кораблів ВМСУ, на той час вже захоплених російським «спецназом» у Криму. Ідеться про незаконне захоплення українських кораблів, котрі стояли в гаванях на своїй території, силами іншої держави, з якою Україну на той момент пов'язувала низка міжнародних договорів, у т. ч. щодо базування в Криму того ж таки ЧФ РФ. Про моральний бік усього цього годі й казати, якщо військово-політичне керівництво згаданої держави дозволило собі таке стосовно України.

Фактично захоплені окупантами кораблі та судна ВМСУ Москва від самого початку розглядає як свою «законну» військову здобич. Залишається тільки знайти варіант легалізації цього захоплення, аби виправдати власні злочини й порушення міжнародного права. Так у минулі часи чинили лише пірати, котрі ділили між собою незаконно захоплене ними майно та кораблі. І дії ЧФ РФ у ході блокади й захоплення кораблів ВМСУ в березні 2014 року цілком подібні.

На жаль, побоювання щодо привласнення Чорноморським флотом, як мінімум, окремих українських кораблів небезпідставні, і окупанти, відповідно до піратської логіки, вже, так би мовити, поклали око на захоплені в Криму кораблі. Це називається привласненням краденого. Спочатку апетити загарбників охоплювали близько трьох десятків суден, включаючи корабель управління «Славутич», ракетний корвет «Приднєпров'є», протичовнові корвети «Луцьк» і «Тернопіль», морські тральщики «Черкаси» і «Чернігів», судно фізичних полів «Северодонець», морський буксир-рятувальник «Кременець» та інші. Деякі з намічених до привласнення українських кораблів вже наступного дня після захоплення позбулися української символіки, на них зафарбували колишні бортові номери та назви, незаконно підняли російські прапори та перевели до Південної бухти Севастополя для технічного огляду. З часом, мабуть, апетити окупантів дещо зменшилися, проте казати про цілковиту відмову від привласнення краденого наразі зарано. Більше того, від початку процесу повернення кораблів Україні саме перелічені вище одиниці, як найсучасніші, загарбники поки що передавати не поспішають, залишивши у своєму розпорядженні, хоча нічого не заважало відправити їх до Одеси серед перших.

Нарешті, після десятиденної перерви, 29 квітня Військово-морським силам України повернули п'ять катерів, включаючи два навчальні, «Нова Каховка» і «Чигирин», пасажирський «Іллічівськ», гідрографічний МГК-1877 і роз'їзний катер командувача U-001. 30 квітня зі Стрілецької бухти вивели для передачі ВМСУ ще чотири катери, в т. ч. навчальний «Сміла», протипожежний «Бор-

щів», рейдові водолазні «Ромни» та «Токмак».

З одного боку, процес повернення кораблів неначе й поновився, але реально Україні передають наразі переважно допоміжні й невеликі судна, котрі не мають бойового значення. А ось найцінніші з-поміж захоплених кораблів ВМСУ на чолі зі «Славутичем» окупанти явно віддавати не поспішають. І це тільки підтверджує версію про те, що найкращі з «трофеїв» вони мають намір залишити собі.

Теоретично включення до складу Чорноморського флоту РФ декількох колишніх українських кораблів і суден може ненадовго підтримати його корабельний склад, що нестримно зменшується. Але ж ненадовго. Адже й захоплені українські кораблі є переважно аж ніяк не новими бойовими одиницями, бо отримані внаслідок поділу 1997 року Чорноморського флоту колишнього СРСР на ЧФ Російської Федерації та ВМС України. Виняток становлять буквально декілька з них – корабель управління «Славутич», а також корвети «Луцьк» і «Тернопіль», введені в дію в роки незалежності. Це найновіші кораблі ВМСУ, які саме й можуть бути привабливі для окупантів.

Іх незаконне захоплення й утримання понад місяць, услід за привласненням величезних запасів майна, палива тощо, що зберігалися на складах ВМСУ в Севастополі та Донузлаві, дає простір для припущення: окупанти переходять до фактичного привласнення окремих із уже захоплених ними українських кораблів і суден.

Так, Чорноморський флот РФ до недавнього часу використовував на озері Донузлав деякі українські кораблі та судна, в т. ч. морський буксир «Ковель» (із його допомогою в березні росіяни навіть захопили тральщик «Черкаси», останній з кораблів ВМСУ, який залишився на озері) і рейдовий тральщик «Генічеськ». Останній – той самий маленький герой Донузлаву, що намагався самостійно прорватися у відкрите море й піти в Одесу. Обидва судна укомплектували російськими командами та повісили російські прапори. На черзі морські тральщики ВМСУ «Чернігів» і «Черкаси», перший із них уже вивели з Донузлаву, але замість Одеси відправили під російським прапором до Севастополя. За даними з кримських джерел, ці два кораблі російський ЧФ має намір залишити собі й навіть не приховує, що збирається використовувати їх для патрулювання біля берегів Абхазії.

Окремо слід сказати про долю єдиного українського підводного човна «Запоріжжя». Його захопили серед останніх, але першим перевели до Південної бухти, знявши всю українську символіку й назву, а наступного дня урочисто підняли російський військовий прапор.



Повідомлялося про плани включення цього човна до складу ЧФ. Але до кінця квітня Чорноморський флот нібито відмовився від нього «у зв'язку з поганим технічним станом» – цікаве формулювання, якщо врахувати, що перед цим човен багато років ремонтували на відомчому судноремонтному заводі того ж таки ЧФ РФ. Не виключено, що частину механізмів пошкодила під час штурму або навмисно вивела з ладу та частина команди, котра до кінця залишалася вірній присязі. Кримські проросійські ЗМІ стверджують: тепер несправний човен нібито відмовилася забирати вже Україна – начебто через відсутність палива для його буксирування до Одеси. У будь-якому разі, використання субмарини в такому стані за прямим призначенням ВМСУ вважають проблематичним.

Корабель управління ВМСУ «Славутич», котрий протримався в Північній бухті найдовше за всіх, після захоплення російським «спецназом» позбавлений української символіки, назви, бортового номера й під російським прапором стоїть біля 12-го причалу в очікуванні ремонту. Очевидно, цей гордий корабель, один із перших, що започаткували ВМСУ, а потім до кінця залишався вірним присязі, приречений окупантами на особливе припинення: він позбавлений навіть власного імені та служитиме в складі чужого флоту. Корвети «Луцьк», «Тернопіль» і «Хмельницький» в аналогічному стані перебувають сьогодні в Південній бухті під російськими прапорами.

Підсумовуючи сказане, логічно запитати: а навіщо взагалі треба було захоплювати українські кораблі і за яким правом? Відповідь очевидна: немає й не може бути в загарбників на це жодного права, ані юридичного, ані військового, ніякого взагалі. Країна, котра не виконує власних законів, завжди порушуватиме чужі, зокрема й міжнародне право. До речі, палуба корабля або судна є частиною суверенної території України. Тому, захопивши в Криму 79 кораблів і суден ВМСУ, окупанти стільки ж разів формально вторглися на українську територію.

Більшість експертів, утім, не можуть пояснити це захоплення з точки зору нормальної логіки політики початку XXI століття. Це більше нагадує якийсь ірраціональний акт помсти Україні з боку особисто Володимира Володимировича, у душі примітивного бажання принизити, якщо трапилася така нагода. Це також логічне продовження його давньої неприязні до нашої країни, котру він зневажливо назвав одного разу, причому задовго до Майдану, не державою, а просто територією. А якщо так, то, мовляв, навіщо повертати цю територію бойові кораблі?

Не забуватимемо, що захоплення кораблів ВМСУ у низці випадків супроводжувалося насильством і жорстоким поводженням із командами кораблів, а також пошкодженням матеріальної частини останніх. Ремонт і відновлення боєздатності кораблів, які, нехай і тимчасово, побували в руках окупантів, майже напевно потребуватиме великих витрат у десятки мільйонів гривень, що за нинішніх умов відсутності коштів може означати лише вимушене списання або консервацію кораблів на невизначений час. У обох випадках це означатиме смертельний вирок, тільки за умови консервації його виконання трохи

затягнеться. Разом із відновленням боєздатності старих кораблів і будівництвом нових (у Миколаєві вже будують головний корвет нового типу «Володимир Великий») ВМСУ належить реорганізувати, а частково й відтворити берегову інфраструктуру, втрачену в Криму, а також наново укомплектувати кораблі та судна особовим складом, що також потребує часу і грошей. Усе сказане плюс неповернення окупантами найцінніших з-поміж захоплених кораблів означає, що сьогодні саме існування національних військово-морських сил, України, як чорноморської держави, поставлене під загрозу.

*Про...*

Полковник СБУ й МВС у відставці Михайло Притула запропонував свій метод оптимізації антитерористичної операції, **повідомляє «ЗБРОЯІНФО»**.

Притула відповів на два запитання, які, на його думку, стоять перед урядом країни: «Хто зрадив Україну й працює на Росію?» і «Як обґрунтувати легітимність розстрілу диверсантів і терористів?».

Екс-полковник СБУ запропонував виявити зрадників України, які працюють на окупанта таким методом: «Приїжджаєте у військову частину, наказуєте шикуватися в стрій. Ви, напевно знаєте, що центральний офіс СБУ – це теж військова частина? Отож, даєте команду: «Усі, хто готовий негайно рушити для ведення бойових дій з розвідувально-диверсійними групами – три кроки вперед». Даєте одну хвилину», – розповів Притула.

«Усім, хто вийшов зі строю, даєте команду «Праворуч – кроком марш у Клуб СБУ». Інші – посвідчення на стіл, усім спасибі, всі вільні. Незважаючи на особистості, звання, нагороди, посади, сімейний стан і «надзвичайну корисність». Далі за ієрархією. І так у кожній частині Збройних Сил. У кожному підрозділі МВС», – сказав екс-полковник.

На думку Притули, всіх, хто не пройшов цей простенький тест, варто відправити на переатестацію, а від роботи негайно відсторонити, і в кабінет не пускати, тому що вони «шкоди завададуть більше, ніж користі».

«Зрадники все одно залишаться, але їх буде не більш як 1% і виявлять їх дуже швидко. Це я вам як фахівець кажу», – повідомив Притула.

Відносно питання легітимності розстрілу диверсантів супротивника екс-полковник СБУ запропонував таку тактику дій.

«На територіях, захоплених терористами, живуть громадяни, які в труні бачили Москву разом із Кремлем, не прагнуть вони туди. Але й слабкості Києва не розуміють. Робите так: з тих, хто готовий діяти, формуйте антитерористичні загони по 10–12 людей. Формуєте підрозділи забезпечення, штаби. Споряджаєте всією необхідною зброєю і відправляєте згідно з легендою й завданням», – каже він. Далі Притула пропонує починати операцію зі звільнення заручників і затримання терористів.

«Статті 36 і 38 Кримінального кодексу (про звільнення від відповідальності при перевищенні необхідної оборони) вам у допомогу. Усім ЗМІ повідомляєте – 30 хвилин на складання зброї. Цивільному населенню: відібрати в дитячі макети зброї, іграшкові пістолети. Мисливську зброю сховати. Через 30 хвилин усі, в кого є зброя, мають бути затримані. Якщо когось при цьому вб'ють – то вб'ють», – сказав він.

Притула також поділився своїм баченням звільнення захоплених будинків. «Захоплена міськрада? Не проблема. Після першого підірваного снаряда, після першої випущеної в бік райвідділу з диверсантами ракети сепаратисти розбіжаться – на смерть вони точно не підписувалися, вони не Батьківщина там захищають і не свій народ. Це що – не цілі для снайперів? Чи в журналісті *REUTERS* оптика краща?» – сказав Притула.

«Чому не знищені захоплені в українській армії БМД і БТР? Це що за цирк? Хто скасував вертолітні протитанкові ракети з дальністю польоту 10 км і швидкістю 610 метрів на секунду?» – підсумував екс-полковник.

Нагадаємо, раніше «Оглядач» повідомляв, що глава СБУ Валентин Наливайченко заявляв: ситуація в Донецькій і Луганській областях залишається складною через позицію мирного населення цих регіонів, яке не довіряє силам антитерористичної операції.

Раніше займані посади полковника у відставці Михайла Притули: начальник відділу СБУ, радник Голови СБУ, начальник УБОЗ Харківської області, начальник Управління внутрішньої безпеки МВС.